

samenwerkingsverband
plattelandsgemeenten

Krant van het Platteland
nummer 8 - september 2024

DE KRANT VAN HET PLATTELAND

Oplossingen voor de grote
uitdagingen in Nederland!

Lees, hoor en zie hoe de kracht
van het platteland kan bijdragen
aan een **eerlijker, mooier** en
energieker Nederland

**"P10 timmert flink aan
de weg in Den Haag"**
Hans Martijn Ostendorp

Onze wereld verandert snel. Internationaal hebben we te maken met afschuwelijke oorlogen en terrorisme. De gevolgen van klimaatverandering zijn in veel gebieden groot en ook in ons land steeds meer merkbaar. Nationaal hebben we te maken met groeiende onvrede richting de overheid en mensen die voor eigen rechter spelen.

Ook ons platteland verandert. De landbouw vraagt om een meer duurzame inzet en dat heeft impact op de agrariërs zelf maar ook op het landschap en de dorpsgemeenschappen. Onze inwoners maken zich zorgen over de toekomst; kunnen kinderen nog wel gezond opgroeien, zijn er voldoende mogelijkheden voor onderwijs, waar kunnen we elkaar ontmoeten en krijgen we nog wel zorg als we oud zijn en onszelf niet meer kunnen redden?

Als P10 zijn we blij met de aandacht voor de regio in het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet. Die aandacht is hard nodig om de neerwaartse spiraal van verschraling in landelijke gebieden te stoppen.

Ook het voornemen om te investeren in structurele samenwerking met de regio is positief. We zullen de uitwerking op de voet volgen. Het is van groot belang dat het nieuwe kabinet bij het opstellen van beleid op alle terreinen rekening houdt met de effecten voor mensen in het hele land.

Als P10 blijven we ons inzetten voor een robuust platteland met vitale gemeenschappen. We zetten in op de vraag wat inwoners en gemeenschappen echt nodig hebben om mee te kunnen doen. Maatschappelijke effectiviteit wordt daarmee belangrijker dan economisch rendement. We doen daarom een oproep aan het kabinet om niet alleen elke regio, maar ook elk mens mee te laten tellen. Dit najaar nodigen we daarom alle Kamerleden uit om onze regio's te bezoeken, zodat ze de kracht en kwetsbaarheden van het platteland zelf kunnen ervaren.

Ik wens u veel plezier met het lezen van de 8e versie van de Krant van het Platteland.

Ellen Nauta

Voorzitter P10

In dit nummer

pagina

Voorwoord Ellen	2
P10 in het kort	4
Hier maakt P10 zich de komende periode hard voor	6
Buren en West-Betuwe delen hun grootste opgave: leefbaarheid	9
Interview: Wetenschapper Roel During over leefbaar platteland	11
Het verlies van basisvoorzieningen bereikt een kritiek punt	14
Dorpskrachtverhalen	16
Oproep: Henk Aalderink Prijs 2024	20
De P10 invloed in Europa	21
P10 Opinie	23
Krimpende voorzieningen en de woonopgave op het platteland	23
Waarom nieuwe investeringslogica noodzakelijk is	25
Naar een lokale invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied	27
Terugblik zomersessie	28
Save the date: Wintersessie 2024	30
Colofon	31

Ons uitgangspunt

Het Nederlandse platteland is prachtig en krachtig. Het heeft rust, ruimte, natuur-schoon en cultureel landschap. Op het platteland bouwen mensen met elkaar aan krachtige gemeenschappen. Het platteland is echter ook kwetsbaar. De maatschappelijke waarde van het platteland versterken en gelijke kansen voor iedereen in Nederland, waar je ook woont. **Daar staan we als P10 voor.**

1 miljoen +
inwoners

721
dorpskernen

32 plattelandsgemeenten

met een groot grondoppervlak (>200 km²), met veel kleine kernen maar zonder dominante, grootschalige dorpskern.

Hier maakt P10 zich de komende periode hard voor

Als P10 zetten we ons in voor een robuust platteland met vitale dorpen. De punten uit de strategische visie zijn onze leidraad, waarbij we inspelen op actuele zaken die 'typisch P10' zijn. In de komende periode betekent dit inspelen op het regeerakkoord, zowel inhoudelijk als financieel. Het uitgangspunt is en blijft dat taken en middelen in balans moeten zijn.

De uitwerking van de conclusies en adviezen naar aanleiding van het rapport 'Elke regio telt!' krijgt de komende tijd verder vorm. Als P10 hechten wij veel waarde aan dit rapport en de uitwerking ervan.

Waar staat de P10 in het kort voor?

- Vóór de mensen in onze gemeenten
- Onze aanpak kenmerkt zich door samenhang, in landschappen, leefgemeenschappen, economische potentie etc.
- Vertrouwen is de basis. We werken in verbinding met de eigenaren van initiatieven en bieden ruimte voor initiatieven vanuit vitale gemeenschappen.
- Het kan wél is onze mindset.

Prachtig

Mensen komen graag naar het platteland. Voor de rust, de ruimte en de manier van omgaan met elkaar; een korte glimlach of begroeting op straat. Voor de natuurgebieden die overlopen in idyllische dorpen en steden. De groene omgeving in combinatie met de onderlinge aandacht maakt mensen mentaal én fysiek gezonder.

Krachtig

Inwoners van plattelandsdorpen hebben slagkracht en organiserend vermogen. Met elkaar zijn ze in staat innovatieve projecten aan te pakken. Voor de verduurzaming van ons land bijvoorbeeld. Zoals in lokale energiecoöperaties, waarbij de opbrengsten van het opwekken van energie terugvloeien naar de buurtschappen.

Nodig

Het platteland biedt oplossingen voor opgaven, zoals de energietransitie en de woningtekorten. Gebruikers bedenken samen zorgvuldige, gebiedsgerichte oplossingen voor de schaarse ruimte en de uitdagingen op het gebied van stikstof en duurzaamheid. Zo werkt het platteland aan perspectief.

Kwetsbaar

Het platteland is kwetsbaar. De vergrijzing neemt toe, waardoor de bevolking relatief ouder is dan in de rest van Nederland, en het aantal voorzieningen neemt af. Buslijnen verdwijnen, de buurtsuper vertrekt, en de gepensioneerde huisarts kan geen opvolger vinden. Dit leidt tot een domino-effect: het vertrek van de ene voorziening trekt andere mee. De grote afstanden zorgen voor hoge kosten, bijvoorbeeld voor zorgpersoneel dat lange reizen moet maken. Dit versterkt het gevoel van polarisatie, omdat mensen zich buitengesloten voelen. Bovendien drukken de hoge kosten voor aanleg en onderhoud van infrastructuur en landschap zwaar op de gemeenschap.

Waarover gaat het rapport 'Elke regio telt!' ook alweer?

▶ [Klik hier of scan de QR-code](#)

Het rapport 'Elke regio telt!' stelt vast dat rijksbeleid in de afgelopen decennia gericht was op het versterken van wat al sterk was. Er was weinig aandacht voor dunner bevolkte en economisch minder sterke gebieden, met als resultaat aanzienlijke en steeds oplopende verschillen in brede welvaart binnen Nederland.

De opstellers van het rapport constateren dat mensen in de regio zich niet gezien en gehoord voelen door de overheid, terwijl grote transitie in Nederland nodig zijn. Voor die transitie – denk aan klimaatadaptatie, energietransitie, en de zorg – is het essentieel dat iedereen meedoet. Maar dat doen mensen pas als ze zich ook gezien en gehoord voelen.

Uit literatuuronderzoek naar leefbaarheid door de Wageningen University blijkt dat de achteruitgang van leefbaarheid zelfversterkend is. Het verdwijnen van de ene voorziening kan leiden tot het sluiten van een andere. Om zulke keteneffecten te stoppen, moet de overheid verantwoordelijkheid nemen.

Bovendien vraagt dit om een andere manier van besluitvorming over voorzieningen op het platteland, zoals het onderzoek laat zien. Vaak wordt de belangrijkste afweging gemaakt op basis van de vraag of de kosten van een voorziening nog opwegen tegen de baten. Deze afwegingen worden grotendeels door de aanbieder gemaakt, buiten de politiek om, zonder oog voor de bredere effecten op de gemeenschap, zoals het verdwijnen van ontmoetingsplekken of diensten wanneer een buslijn, winkel of dorps huis sluit.

Het gevaar is dat inwoners de motivatie verliezen om zich, eventueel samen met de overheid, in te zetten voor een duurzame leefomgeving en samenleving. Het is belangrijk dat alle lagen van de overheid, van Rijk tot gemeenten, de regie nemen. Samen met lokale bewoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven moeten zij werken aan de vitaliteit van dorpen en het landelijk gebied.

Wij zijn de regio!

In het najaar nodigen wij alle Kamerleden uit om naar de regio te komen. Daar laten wij de regio zien: de kracht, de samenhang, maar ook de kwetsbaarheden, want de regio wil verstandig beleid, en dat betekent dat er gedaan moet worden wat nodig is voor vitale gemeenschappen. Het vergroten van de kansongelijkheid tussen regio's MOET gestopt worden. Op veel fronten krijgen mensen op het platteland samen zaken voor elkaar. Deze kracht mag niet verloren gaan, maar dat ligt wel op de loer als de ongelijkheid toeneemt en mensen het vertrouwen in de democratische rechtsstaat verliezen. Medewerking aan de noodzakelijke transitie gebeurt alleen als mensen zich gehoord voelen.

Wat hebben we nodig:

- Structurele aandacht voor de specifieke uitdagingen en kansen van het grootschalig platteland
- Ruimte voor een regionale en lokale aanpak met goed samenspel tussen platteland en stad.
- Voldoende middelen in het gemeentefonds voor uitvoering van de huidige taken, maar ook voor de investeringen voor de lange termijn.
- Nieuwe taken komen met knaken.

Onze speerpunten

1. Verander de beleids- en investeringslogica

Het aanpakken van de ongelijkheid vraagt om een radicaal andere werkwijze van het kabinet én de ministeries. Het vereist een andere beleids- en investeringslogica, waarbij niet alleen naar economisch rendement wordt gekeken, maar ook naar maatschappelijke effectiviteit. Dat betekent: doen wat nodig is voor vitale gemeenschappen.

2. Stel een beleidsvisie op voor het Nederlandse platteland

De langetermijnvisies voor de regio's moeten gericht zijn op brede welvaart en samen met de gebruikers van de gebieden worden opgesteld, met daaraan gekoppeld structurele financiering. De onderwerpen, zoals zorg, bereikbaarheid en de energietransitie, die hierbij in samenhang uitgewerkt moeten worden.

3. Investeer in een vitale relatie tussen regio en Rijksoverheid

Alleen samen kunnen we de problemen waar Nederland voor staat aanpakken. Maar dan moet er wel sprake zijn van wederzijds respect, ruimte voor innovatieve oplossingen en de kracht van de gemeenschap. Dit betekent luisteren en werken aan integrale oplossingen!

Belangrijke thema's voor de beleidsvisie platteland

Zorg

Hoe houden we de zorg ook in de toekomst bereikbaar en betaalbaar? Op het platteland zijn er minder gezondheidsvoorzieningen, en deze zijn vaak slecht bereikbaar. De grote afstanden maken zorg duur, en door toenemende vergrijzing en arbeidsmarktproblemen voorzien wij op korte termijn grote problemen, waarbij minimale zorg niet meer geleverd kan worden. Daarom achten wij het noodzakelijk om veel meer in te zetten op preventie, gemeenschapsopbouw, demografische opbouw en inclusie. Voldoende voorzieningen zijn hierbij essentieel, zoals goed uitgeruste multifunctionele centra waar mensen samenkomen en hulp krijgen.

Het loont om een aanzienlijk deel van het zorgbudget voor ouderen, gehandicapten en jeugdigen te gebruiken voor een sociaal domein dat echte participatie en inclusie bevordert: dichtbij, op maat en afgestemd op hun behoeften. Hoewel mensen kwetsbaar blijven, moeten we belemmeringen verminderen, zodat ze kunnen meedoen. Ontmoeting is essentieel: zonder ontmoetingsplek geen creativiteit, gemeenschapszin, innovatie of dorpsinitiatieven. Zonder die plekken vallen dorpen uiteen. Ontmoeting zorgt voor verbinding en betrokkenheid, zodat mensen op elkaar kunnen rekenen.

Bereikbaarheid

Op het platteland zijn veel mensen afhankelijk van de auto. Openbaar vervoer is er niet of rijdt slechts een paar keer per dag. Zelfs een intensivering van het openbaar vervoer betekent waarschijnlijk nog steeds weinig ritten, waardoor de auto onmisbaar blijft. Dit is geen pleidooi voor de auto, maar een vraag om erkenning van het probleem: straf de auto niet af, maar maak lokale OV-oplossingen mogelijk die aansluiten bij de behoefte. Denk hierbij ook aan alternatief vervoer. Dit kan ertoe leiden dat de tweede auto in veel gezinnen overbodig wordt.

Energietransitie

Ruimte voor lokale energiecoöperaties, zodat zij samen met de gemeenschap kunnen bijdragen aan de energietransitie en de opbrengsten van de energieproductie ten goede komen aan lokale gemeenschappen.

Voorzieningen

[▶ Klik hier om naar het artikel te gaan](#)

Essentiele voorzieningen voor het vitaal houden van de gemeenschappen

Wonen

[▶ Klik hier om naar het artikel te gaan](#)

Oók voor het evenwichtiger maken van de bevolkingsopbouw om de kracht van het platteland in stand te houden

Hans Martijn Ostendorp
Burgemeester Buren

Joke van Vrouwerff
Wethouder West-Betuwe

Een nuchter plattelandssausje over de Haagse wet en regelgeving

Kersenteelt, prachtige vergezichten, veel kleine kernen en rust. Het zijn een paar van de vele overeenkomsten tussen P10-gemeenten Buren en West-Betuwe. Voor burgemeester Hans Martijn Ostendorp (Buren) en wethouder Joke van Vrouwerff (West-Betuwe) is P10 van belang om het 'nuchtere plattelandsgeluid' in Den Haag te laten horen.

Het gemeentehuis van Buren staat aan de rand van het dorpje Maurik. Het is een groot gebouw. "Veel te groot", zegt Hans Martijn Ostendorp als hij ons ontvangt. Binnenkort wordt het verbouwd om plaats te maken voor 82 sociale huurappartementen. Buren krijgt

een nieuw, veel kleiner en energieneutraal gemeentehuis op een andere plek. In zijn bescheiden burgemeesterskamer hangt een shirt van voetbalclub De Graafschap, waar Ostendorp algemeen directeur was tot hij vorig jaar burgemeester werd in Buren.

"Ze moesten hier wel even aan mij wennen," lacht hij. Daarmee doelt hij vooral op zijn stijl als bestuurder. "De buitenkant van de lijn is in. Die uitdrukking gebruikte ik tijdens mijn inauguratie-toespraak als burgemeester.

Daarmee bedoel ik dat je je weliswaar aan de wet moet houden, maar best de randen mag opzoeken als dat beter is voor je gemeente en je inwoners. Wat kan wel?"

Collega-bestuurder Joke van Vrouwerff, wethouder in buurgemeente West-Betuwe, sluit zich bij die visie aan. “We hoeven niet altijd het braafste jongetje van de klas te zijn”, meent ze. Zo maakt ze zich hard voor de kersentelers in haar gemeente. “Zij zijn heel belangrijk voor onze regio. We hebben de afgelopen jaren al enorme stappen gezet om de gewasbescherming veiliger en duurzamer te maken. Dat vind ik voor nu echt even genoeg voor onze telers en daar pleit ik ook voor in Den Haag.” En met succes.

Komgronden en stroomruggen

Dat Van Vrouwerff op de bres gaat voor de kersenteelt, is niet vreemd. West-Betuwe is dé fruitgemeente van Nederland. Ook in de gemeente Buren wordt veel fruit geteeld. Beide gemeenten liggen in de fruitdelta Rivierenland, een uniek gebied waar de komgronden en stroomruggen zorgen voor goede grond om te wonen en te telen. Beide gemeenten hebben veel gemeen. Ook qua volksaard lijken beide gemeenten erg op elkaar. “Robuust en recht voor de raap”, zo omschrijft Ostendorp die. Veel vraagstukken zijn vergelijkbaar.

Zoals de leefbaarheid in de kernen. Buren telt er 16, West-Betuwe zelfs 26. Het zijn veelal actieve gemeenschappen, maar inwoners zien hun voorzieningen ook daar steeds verder afkalven. Ostendorp: “Daardoor dreigt er soms een gevoel van neerslachtigheid te ontstaan. Dat moeten we echt zien te

voorkomen. Van Vrouwerff: “Inwoners doen zelf heel veel. Wij moeten ze daarvoor de ruimte geven. Minder op de regels zitten.” Ostendorp: “Veel Haagse logica is voor de mensen in kleine kernen juist helemaal niet logisch. Het is mooi dat P10 daarvoor gaat staan. Zoals bij de invoering van het rekeningrijden. In een gebied als het onze kun je bijna niet zonder auto. Het is niet redelijk dat we op het platteland dezelfde heffing voor de kiezen krijgen als in de stad.”

Buren werd onlangs lid van P10, West-Betuwe is dat al sinds jaar en dag. Ostendorp en Van Vrouwerff zijn blij met de manier waarop P10 hun belangen behartigt.

Ostendorp: “P10 timmert flink aan de weg in Den Haag.” Van Vrouwerff: “De leefbaarheid in onze kernen is een van de grootste opgaven voor de komende jaren. P10 weet dat goed op de agenda te krijgen.”

Daar ligt dan ook de grote uitdaging voor P10 in de komende jaren, denken beide bestuurders. Joke van Vrouwerff: “Het kleinschalige karakter van het platteland behouden, dat zie ik echt als de opdracht voor P10. Het zijn prachtige gemeenten. Koester hun kwaliteit in al hun facetten.” Hans Martijn Ostendorp: “Dat kan alleen door een nuchter plattelandssausje over de wet- en regelgeving uit Den Haag uit te gieten. Niet de letter van de wet maar de lokale invulling voorop stellen.”

De leefbaarheid in onze kernen is een van de grootste opgaven voor de komende jaren.

fotograaf Stijn Boermans

Onderling vertrouwen is de route naar een leefbaar platteland

Roel During pleit voor 'grote schoonmaak op de institutionele rommelzolder'

Roel During was gesprekspartner voor de P10 en heeft onderzoek gedaan naar leefbaarheidsinitiatieven op het platteland.

Hoe nemen inwoners zelf regie in het verbeteren van hun leefomgeving? Wat komen ze daarin tegen? Het is een van de favoriete onderzoeksthema's van onderzoeker Roel During. In juni ging hij met pensioen bij Wageningen Universiteit & Research (WUR). Stoppen met werken doet hij niet, want er is nog veel te doen. "De overheid moet proberen te participeren in wat de burger wil."

Zo'n twintig jaar geleden ontstond During's fascinatie voor zelforganisatie door inwoners. Met collega Noëlle Aarts ontwierp hij een programma voor de WUR rondom het probleem dat regie op het steeds schaarser worden van ruimte botst met privatisering en decentralisatie van overheidstaken. Een van de onderdelen uit dat programma richtte zich op de rol van de inwoner. "We zagen dat inwoners bezig waren met initiatieven voor bijvoorbeeld vergroening van hun leefomgeving en sociale moestuinen. Het wierp de vraag op of de burger een stapje naar voren doet als de overheid terugtreedt. Het was de tijd waarin 'New Public Management' de heersende

norm was geworden. “De overheid stuurde op doelen, resultaten en efficiency. Niemand had nog gehoord van zelforganisatie.”

Initiatieven uit de samenleving

Sindsdien is er veel veranderd. De overheid doet de laatste jaren steeds meer haar best ruim baan te geven aan initiatieven uit de samenleving. During: “Ideologisch is de wil groot om inwoners een stem te geven. Maar de praktijk is taai. Dat komt in de eerste plaats door onze bestuurscultuur; met wethouders, een raad en ambtenaren die vooral elkaar controleren en daardoor nauwelijks kunnen meebewegen met wat actieve burgers vragen. In dat geweld sneuvelt de stem van de inwoner.” De overheid stuurt nog steeds op doelen en resultaten. En probeert daar de burger bij te betrekken. “Dat zou je eigenlijk moeten omdraaien. De overheid moet juist proberen te participeren in wat de burger wil.”

Een tweede complicerende factor is wat During de ongewilde bijeffecten van de

zorgsamenleving noemt. “Deze hebben ervoor gezorgd dat we alles hebben willen vatten in instituties en regels, waarbij we iedereen – inwoners en bedrijven – gelijk willen behandelen. Dat systeem is verder en verder uitgedijd. Het heeft geleid tot een institutionele rommelzolder met wet- en regelgeving die initiatieven die gebaseerd zijn op onderlinge saamhorigheid behoorlijk dwars kunnen zitten.”

Een voorbeeld: de school in dorp A sluit, omdat het aantal leerlingen onder de wettelijke norm zit. Alle kinderen uit het dorp moeten naar de school in dorp B. Een groep ouders denkt: dat vervoer gaan we handig oplossen. We kopen een busje en rijden om de beurt. During: “Maar op dat moment komt de plaatselijke taxiondernemer in het geweer. ‘Ho, ho, dat is mijn werk’. En daar beginnen de problemen, want daar bestaan allerlei regels voor.” Het is de hoogste tijd om die ‘institutionele rommelzolder’ op te ruimen, meent During. “Te veel wetgeving staat op gespannen voet met het maatwerk dat voor burgers nodig is.”

Wantrouwen

Om de zolder op te kunnen ruimen, is in de eerste plaats herstel van vertrouwen nodig. “De grootste angst van de overheid is dat iemand iets krijgt waar hij geen recht op heeft. Dat is de reden voor dat woud van regels. We zijn bedolven onder regelgeving die is ingegeven door wantrouwen.”

In de tweede plaats gaat het om eerlijkheid en lef, meent During. “De politiek zou moeten erkennen: ‘wij kunnen jullie probleem niet meer in ons eentje oplossen. Dat is niet anders.’ Dat soort eerlijkheid is lastig in de politiek, want het kan stemmen kosten. Mensen spreken er mogelijk schande van. Maar als we daar doorheen komen en we samen de handen uit de mouwen gaan steken, bouwen we aan een samenleving die tot veel meer onderling vertrouwen leidt.”

Op die manier groeien we naar een 'conviviale samenleving', zoals During het noemt. "Een samenleving waarin mensen het leuk vinden elkaar op te zoeken en samen dingen te ondernemen. Het is de kunst de voorzieningen daarop af te stemmen in plaats van op voorhand al institutionele oplossingen te kiezen."

Cultuur van samenwerken

During ziet daar positieve beweging in. Zoals bij het zogeheten Right to Challenge, waarbij een groep (georganiseerde) bewoners taken van gemeenten kunnen overnemen als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan. Dat zijn mooie voorbeelden van zelforganisatie. De buurt kan bijvoorbeeld het groenonderhoud in eigen hand nemen in plaats van het uit te besteden aan een grote partij: "Ik ben niet zo'n voorstander van het formaliseren van zelforganisatie. Ik vind een informele right to challenge dan ook interessanter dan een formele. Het gaat me om de cultuur van bestuur en burgers samen, die je kunt baseren op vertrouwen en op gunfactoren. Op het platteland is de afstand tussen bestuur en burgers makkelijker te overbruggen dan in de stad."

During is ervan overtuigd dat zelforganisatie kan helpen bij het creëren van een leefbaar platteland. "Ook in Europa wordt die visie gedeeld. In Nederland hebben we nog niet echt een plattelandsbeleid. Er wordt wel aan gewerkt, maar het is nog erg verkaveld. LNV, BZK en Sociale zaken werken nog veel langs elkaar heen. Dat zien we ook in de aanpak van het rapport 'Elke regio telt!'. In de aanpak richt BZK zich op de regionale gemeenschap en LNV zich op de boeren op het platteland. Maar boeren maken deel uit van die gemeenschappen. Zomaar uitkopen heeft dan ook grote sociale en culturele gevolgen. In mijn optiek zou je juist moeten kijken hoe je met elkaar kunt komen tot korte ketens. Tot inbedding van het landbouwbeleid in de lokale samenleving en tot nieuwe organisatievormen, zoals coöperatieve structuren. Zodat de keten van het zaadje in de grond tot wat er op je bord ligt, veel korter en duurzamer is én leidt tot verbinding."

fotograaf Stijn Boermans

Het verlies van basisvoorzieningen bereikt een kritiek punt

De onderzoekers Bettina Bock, Tialda Haartsen en Kirsten Valkeniers van de Rijksuniversiteit Groningen concluderen in hun onderzoek dat het verlies aan voorzieningen op het platteland een kritiek punt heeft bereikt. Dit leidt tot sociale en ruimtelijke ongelijkheid, ongenoegen en uiteindelijk tot individueel en collectief afhaken van de samenleving.

Op het platteland wordt geleefd, gewoond en gewerkt, en de kracht ligt in de sterke sociale cohesie. In kleine dorpen is er weinig segregatie en zijn de sociale structuren sterk, mede door het rijke verenigingsleven. Maar de basisvoorzieningen die het platteland leefbaar houden, staan onder druk. Door vergrijzing, ontgroening en het personeelstekort in de zorg zal de zorg in kleine kernen naar verwachting ernstig onder druk komen te staan.

Ontmoeting is essentieel op het platteland: zonder ontmoeting geen creativiteit, gemeenschapszin, innovatie of initiatieven van dorpsbewoners. Ontmoeting zorgt voor verbinding en betrokkenheid, zodat mensen een beroep op elkaar kunnen doen, bijvoorbeeld om zorg en ondersteuning te bieden.

Gemeenten hebben vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) de opdracht om de sociale basis van inwoners te versterken. Daarnaast zet het Integraal Zorg Akkoord (IZA) in op de verschuiving van zorg naar gezondheid. Voorzieningen zijn essentieel voor de vitaliteit van dorpen en inwoners, waarbij demografische en technologische ontwikkelingen een rol spelen.

Als P10 herkennen wij de conclusies van het onderzoek en ondersteunen we de volgende aanbevelingen:

1. Een beleidsvisie platteland

Maak een beleidsvisie voor het Nederlandse platteland met erkenning van toegankelijkheid basisvoorzieningen als fundament van ontwikkeling en gelijke kansen.

Onderschrijf daarbij dat de kwaliteit en bereikbaarheid van onderwijs, zorg, cultuur, huisvesting en gezond voedsel een overheidsopgave is. Essentieel is dat daarbij wordt uitgegaan van de bereidheid tot de ontwikkeling van organisatievormen en financieringsvormen die aansluiten bij de realiteit van plattelandsgebieden.

2. Spelregels en afspraken

Stel spelregels op en maak afspraken voor sector-overstijgende samenwerking met belanghebbenden en experts.

Richt daarvoor een structuur in die zorgt voor continue sector-overstijgende samenwerking binnen de rijksoverheid, tussen de overheden en bij basisvoorzieningen betrokken instituties en bewonersorganisaties. In overleg met (regionale en lokale) overheid, bewonersorganisaties en betrokken instituties kan vastgesteld worden welke basisvoorzieningen nu en in de toekomst nodig zijn in de gebieden.

3. Sectorspecifieke afspraken

Tref sectorspecifieke maatregelen t.a.v. voorzieningen voor zorg, onderwijs & cultuur, vervoer, huisvesting, winkels en veiligheid.

Innovatie is nodig evenals specifieke aandacht voor de regio. Innovatie op het gebied van combinaties van basisvoorzieningen, zorginnovatie door de samenwerking van formele en informele actoren, de integratie van medische en sociale zorg en samenwerking van verschillende disciplines en professies met aandacht voor de complexe realiteit van thuiswonende ouderen.

De instandhouding van voldoende bereikbare levensmiddelwinkels is nodig ten behoeve van gezond leven en ouder worden én als ontmoetingsplek. Onderzoek welke rol de overheid kan nemen voor het in stand houden van winkels.

Geef specifieke aandacht aan (rapport RUG):

- Scholen in plattelandsgebieden: qua normering en financiering, zodat het aanbod en de toegankelijkheid van (basis-, voortgezet- en beroeps) onderwijs gegarandeerd blijft;
- Kinderen en jongeren in het landelijk gebied toegang (blijven) bieden tot cultuur en sport zodat zij ook op dit gebied hun talenten kunnen ontwikkelen
- Betaalbare huisvesting voor jongeren, ook in kleinere dorpen;
- Bereikbaarheid van voorzieningen waaronder winkels, welzijnswerk en eerstelijns zorg;
- Veiligheid in het landelijk gebied door de tijdige inzetbaarheid van politie, brandweer, ambulances en andere reddingsdiensten.

Onze aanvullingen op de aandachtsgebieden (vanuit P10):

- Breng de gemeenten in stelling als facilitator en verbinder tussen overheden en inwoners en bedrijven. Creëer daarvoor regelruimte voor lokale overheden om dicht bij hun inwoners en bedrijven te blijven staan.
- Stimuleer en faciliteer burenhulp voor het eerste kwartier tot overige hulpdiensten onderweg zijn. Als voorbeeld een dekkend AED-netwerk.
- Zorg voor ruimte voor ondersteunende infrastructuur in (water)wegen en rails ook al zullen die economisch gezien niet rendabel zijn.

Het volledige rapport lezen?

▶ Klik hier of scan de QR-code

Dorpskrachtverhalen

Plattelandsinitiatieven van onderop

Voorzieningen verdwijnen, dorpen krimpen en de afstand tot de huisarts wordt steeds groter. Dit is de harde realiteit voor veel inwoners van P10-gemeenten. Een realiteit die hard aankomt. Maar ook een realiteit die motiveert om samen te werken voor het dorpsbelang. Inwoners bundelen hun krachten in dorpsinitiatieven, die de leefbaarheid van hun dorpen aanzienlijk vergroten. Iets wat juist in onze kleine kernen van groot belang is. We lichten een paar van deze waardevolle dorpsinitiatieven uit:

1 Eetcafé Rekken

Hoe verbind je mensen? In het Gelderse dorp Rekken hebben ze het antwoord op deze vraag gevonden in voedsel. Eten moeten we tenslotte allemaal. Eens per maand komt jong en oud samen in Den Hof, het bijgebouw van de oude kerk. Een uitgebreid driegangendiner wordt voorgeschoteld tegen een kleine vergoeding. Gerund door een dozijn aan vrijwilligers, vult het zaaltje zich gemakkelijk met 50 man. Dit is dan ook gelijk het maximum, want meer ruimte is er niet.

Waar het zaadje uitgroeide tot bloem Vrijwilligster Marianne initieerde het eetcafé. Een idee dat ontstond naar aanleiding van de vraag: wat zijn de wensen van inwoners van ons dorp kijkend naar leefbaarheid? De gedachten dat veel mensen alleen eten

's avonds spoorde Marianne aan om haar idee bij dorpsgenoten te peilen. De respons was groot: vijftien mensen meldden zich aan als vrijwilliger voor het eetcafé, van ex-marechaussee, tot gastheer. Een team dat na zes jaar nog bijna geheel compleet is. Twee weken na de peiling was de eerste editie van het eetcafé een feit.

Met het menu op tafel, snelden 18 inwoners zich naar de eerste editie. Een aantal dat in de maanden erna gestaag groeide: na een half jaar meldden ruim 40 gasten zich aan. Te veel aanmeldingen? Niet getreurd, want een plekje voor de volgende editie is gegarandeerd. De gasten waren in eerste instantie uitsluitend Rekkenaren of mensen die binding hebben met het dorp. Sinds kort kun je echter, als niet-Rekkenaar, met een cadeaubon mee-eten. Zo verwelkomt het initiatief nu bijvoorbeeld ook familieleden van de stamgasten.

Hoe werkt het?

Het eetcafé vindt elke eerste dinsdagavond van de maand plaats. Een week voor het café komen de vrijwilligers bijeen. Wat gaan we deze keer koken? Onder leiding van twee koks, staat er elke maand weer een nieuw menu op tafel. Een menu dat enkel terugkeert met de seizoenen: asperges kleuren de lente, stampot verwarmt de winter. Producten die ook nog eens lokaal worden ingekocht, met korting, want de slager en aardappelboer zijn trouwe sponsors van het initiatief.

Waar gezelligheid mensen samenbrengt
Het succes van het eetcafé is grotendeels te danken aan de sfeer. 'Mensen vinden het vooral gezellig. Het eten is dan een leuke bijkomstigheid.' Aldus initiatiefneemster Marianne. Zo sprak ze laatst met een inwoner die haar opbiechtte: 'Ik hou helemaal niet van sla, maar ik vind het hier zo gezellig'. De ongedwongen en gezellige sfeer brengt mensen samen. Een samenkomst die de sociale cohesie in het dorp vergroot.

De meerwaarde voor de vrijwilligers? Volgens Marianne: de voldoening die het oplevert als je mensen zo ziet genieten. Het café brengt mensen samen. Niet alleen de kaartclub, maar ook mensen uit het dorp die elkaar normaliter niet tegen zouden komen. Een plek waar verbinding tot bloei komt.

2 **Energieneutraal zwembad: Het Molenbad**

Net buiten Hoorn bevindt zich het dorp Wognum. Een dorp waar het gemeentehuis is gevestigd in het kleurrijke, oude bankgebouw en de inwoners zich identificeren als West-Friezen. Een identiteit die ook de gemeente zich eigen maakt: Medemblik. Op de grens tussen Wognum en het naastgelegen dorp Nibbixwoud ligt het buitenzwembad Het Molenbad. Opgericht in 1968, is het een plek met een rijke historie. Een historie die verdwenen dreigde te gaan door het

overtal aan (buiten) zwembaden in de regio. De oplossing? Geld besparen. Iets wat de Medemblikkers door verduurzaming hebben gedaan.

Een betaalde hobby

Naast de initiatieven voor een leefbaar platteland, zijn er ook inwoners die zich hard maken voor een duurzaam platteland. Cees Besseling is zo'n inwoner. Met ruim 30 jaar ervaring in het installeren van zonnepanelen, heeft hij sinds zijn pensioen de overstap gemaakt naar parttime vrijwilligerswerk. Want vrijwilliger was hij al; sinds 1995 zit hij in het bestuur van het zwembad. Het is zijn levenswerk om zich in te zetten voor een duurzamere wereld, een toekomst waarin de circulaire economie des te groter wordt. Want Nederland moet wakker worden volgens Cees.

De pionier zet zich sinds 1991 al in voor duurzame energie. Waar hij begon met het installeren van zonnepanelen, voegde hij enkele jaren later ook warmtepompen toe aan zijn CV. Een hobby waarvan hij z'n werk heeft kunnen maken. Door zijn inzet sinds begin jaren negentig, heeft Besseling veel kennis

opgebouwd. Kennis die hij vandaag de dag graag beschikbaar stelt voor anderen om een zo groot mogelijke impact te kunnen maken. Zo ook voor Het Molenbad.

Buurman en buurman

Dit doet hij niet alleen. Zijn rechterhand Olle Loos helpt hem hierbij. De zelfbenoemde buurman en buurman zijn de klusjesmannen van het zwembad. Niet zomaar klusjesmannen, want met hun ervaring in het vak hebben ze het hele zwembad omgetoverd tot een duurzaam paradijs. Een duo dat opleeft bij het woord 'niet', want juist dán wordt hun vuur aangewakkerd. Een duo dat elkaar perfect aanvult: 'Cees is van het direct doen en ik ben meer van het eerst even na- en voordenken', aldus Olle.

Het succes

Na jaren klussen, werd afgelopen februari hun doel behaald: een energieneutraal zwembad. Een energierekening van precies €0 euro. Reden voor een feestje dus. Hoe de mannen dat voor elkaar hebben gekregen? De reis begon met het afdekken van het bad, waarna er zonnepanelen op het dak werden geplaatst en 40 m² zonnecollectoren. De drie warmtepompen die het zwembad rijk

is, volgden. Er wordt niet alleen gekeken naar grote impact, ook het takenpakket van de badjuffrouw draagt bij aan de verduurzaming. Wil je van de glijbaan? Dan zet de badjuffrouw eerst de pomp aan waardoor het water door de glijbaan begint te stromen.

Het succes van het energie neutrale buitenbad? De stapsgewijze aanpak, door telkens kleine stapjes te nemen. Alle kleine stapjes samen zorgen voor het optimale resultaat. Zo is er tot in de details nagedacht over verduurzaming. Zelfs het molentje op het dak van het zwembad draait op zonne-energie. Daarbij draagt ook de boerenslimheid van het duo bij aan het succes: 'We denken altijd, wat levert het op?'. De mannen sparren met en tegen elkaar waarbij het uitgangspunt 'gewoon avonturieren' is. Denken in oplossingen, niet in problemen.

Naast de verduurzaming van het zwembad, levert het kluswerk nog iets anders op: samenkomst. Het zwembad dient al decennialang als lokale ontmoetingsplek. Niet alleen een ontmoetingsplek voor de gasten, maar ook voor de vrijwilligers die het bad draaiende houden. Een gemeenschap die aanvoelt als familie, want zo gaan de vrijwilligers met elkaar om.

Het zwembad heeft een belangrijke rol voor de West-Friezen. Het voortbestaan van deze decennia oude ontmoetingsplek is te danken aan het initiatief van Besseling en Loos, die zich inzetten voor verduurzaming. Een inspanning die het zwembad heeft behoed voor het sluiten van haar deuren.

3 De Keijenborgse multifunctionele accommodatie

Een terugkomend probleem op ons platteland is het verdwijnen van voorzieningen.

Dreigende verschraling heeft niet alleen een grote impact op de leefbaarheid van dorpen, maar ook op de toekomst van de jeugd. Zo ook in het dorp Keijenborg in de gemeente Bronckhorst. Dit dorp heeft een actief verenigingsleven. Maar de huidige accommodaties konden niet overal meer voldoen aan de geldende standaarden, daarom ontstond het plan voor een multifunctionele accommodatie (MFA).

De fundering

In gesprek met Willem-Jan van Vijfeyken, voorzitter van de Dorpsraad, werd het proces duidelijk geschetst. De eerste contacten tussen 'het dorp' en de gemeente leidden tot een plan van aanpak, waarbij een door de dorpsraad ingestelde werkgroep aan de slag ging en een onderzoek naar draagvlak liet uitvoeren. De vraag was of inwoners behoefte hadden aan een multifunctionele accommodatie. Het antwoord: ja.

Er werd een werkgroep ingesteld, bestaande uit acht vrijwilligers die op eigen titel deelnamen en niet namens een vereniging of onderneming. De conclusies waren positief: er was draagvlak en enthousiasme. De gemeente stelde vervolgens budget beschikbaar voor een financieel haalbaarheidsonderzoek, en toen ook daaruit bleek dat het plan haalbaar was, werden de volgende stappen gezet.

Tijdens dit proces besloot de gemeente dat de huidige gymzaal in het dorp Keijenborg gesloopt zou worden. Er was op dat moment nog geen zekerheid over de komst van

een nieuwe binnensportaccommodatie als onderdeel van de MFA. Dit was de gymzaal waar de kinderen van de lokale school sportten. Het alternatief? Met de bus naar de dichtbijgelegen gymzaal. Ook andere sporters zouden hierdoor geraakt worden, omdat zij naar andere locaties binnen én buiten de gemeente zouden moeten reizen om binnen te kunnen sporten.

Dit besluit droeg uiteindelijk bij aan de overtuiging bij de vrijwilligers en de gemeente dat de MFA noodzakelijk was om de leefbaarheid in het dorp op peil te houden. Na veel stappen - bestemmingsplan, vergunning, bouwvoorbereiding - is de bouw gestart, en de oplevering wordt begin volgend jaar verwacht.

Samen sta je sterker

In de aanstaande MFA komen drie sportverenigingen samen: voetbal, tennis en gym. De komst van de MFA heeft zelfs geleid tot de oprichting van een omnisportvereniging, waarin drie verenigingen samen verder gaan. De dorpsraad ziet dit als een grote boost voor de leefbaarheid in het dorp.

Het project nam in totaal ruim zeven jaar in beslag. Gedurende die periode hebben de initiatiefnemers het draagvlak levend kunnen houden door actieve communicatie richting de inwoners. Zo zijn er meerdere bijeenkomsten georganiseerd voor omwonenden waarin mensen zijn geïnformeerd over de voortgang van het project en de te verwachten planning. Een accommodatie voor en door haar inwoners. De leidraad in het gehele project? Participatie, vertrouwen en samenwerking. Tussen de gemeente, vrijwilligers, verenigingen en dorpsbewoners.

Daarnaast heeft ook de grote commitment van de vrijwilligers ervoor gezorgd dat de fundering ligt. Iets waar de initiatiefnemers het meest trots op zijn, want 'uiteindelijk komt het echt op de mensen neer'.

Henk Aalderink Prijs 2024: 'Voorvechter van het Platteland'

Niet elke dorpskern heeft er een, maar iedere dorpskern zou er graag een willen: een onvermoeibare voorvechter van leefbaarheid. Deze doorzetters krijgen met hun energie en vastberadenheid van alles voor elkaar. Ze helpen het dorpshuis opknappen, starten een vrijwillige vervoersdienst of realiseren een coöperatief windmolenpark. Kent u zo'n initiatiefnemer? Deel dit met ons!

Wat is de Henk Aalderink Prijs 2024?

De Henk Aalderink Prijs wordt uitgereikt aan inspirerende initiatiefnemers die hun gemeenschap weten te mobiliseren voor de goede zaak. De winnaar wordt gekozen uit tien genomineerden en bekendgemaakt tijdens de jaarlijkse P10-wintersessie op woensdag 4 december 2024. Daarnaast worden de tien genomineerden opgenomen in het 'P10 Voorvechters'-boekje. Iedere P10 gemeente kan inwoners nomineren, maar inwoners kunnen ook elkaar nomineren.

Hoe doet u mee?

▶ **Klik hier of scan de QR-code**

Nomineer uw inspirerende initiatiefnemer. Dien uw inzending vóór vrijdag 11 oktober online in via p-10.nl/henk-aalderink-prijs-2024. Vermeld om wie het gaat, welk initiatief is gerealiseerd en wat de opbrengst voor de gemeenschap is. We nodigen u van harte uit om iemand voor te dragen!

Uw inzending voldoet aan...

- ✓ De genomineerde woont in een P10-gemeente of heeft daar waardevolle initiatieven ondernomen;
- ✓ Het initiatief draagt bij aan de versterking van de leefbaarheid op het platteland, zoals het creëren van een ontmoetingsplek, oprichten van een zorgcoöperatie of organiseren van een regiobus;
- ✓ Het initiatief is gerealiseerd door de inzet van de lokale gemeenschap, met of zonder steun van de gemeente of subsidies;
- ✓ Het initiatief wordt zonder winstoogmerk uitgevoerd, en eventuele opbrengsten komen ten goede aan de gemeenschap.

Bianca heeft een droom: hulpbehoevende ouderen in hun eigen dorp oud laten worden en ze omringen met hulp uit de buurt. Hoewel Bianca zelf geen zorgachtergrond heeft, is ze vastbesloten dit voor elkaar te krijgen. Ze zoekt contact met de plaatselijke huisartsenpraktijk, weet een paar enthousiaste medestanders op te trommelen, gaat op onderzoek uit en legt contact met soortgelijke initiatieven in het land. Ze vraagt subsidies aan, strikt een vrijwillige projectleider en vijf jaar later is zorgcoöperatie 'Seniorenkracht' in dorp Huppersum een feit.

EU, EWRC2023

De P10 invloed in Europa

In Europa vinden veel ontwikkelingen plaats die invloed hebben op het Nederlandse platteland. Brussel start nu al met de voorbereidingen voor het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid. Daarnaast wordt er gewerkt aan de langetermijnvisie voor Rurale Gebieden. Deze visie sluit goed aan bij de ambities van P10 en bij de uitdagingen voor het platteland, zoals opgenomen in het onderzoek 'Elke Regio Telt!'.

Als P10 zetten we daarom sterk in op Europa. Daarvoor werken we samen met de VNG, het Ministerie van LNV en andere organisaties. Dit doen we met een actieve Werkgroep Europa, waarin bestuurders en ambtenaren samenwerken aan een actieve inbreng voor het platteland.

Vanuit de VNG gaan burgemeester Jack

van der Hoek van Schouwen-Duiveland en wethouder Arjan van Gijssel van Berkelland, als afgevaardigden van P10, en als lid van het Comité van de Regio aan de slag. Dit comité heeft als taak de EU-burgers dichter bij de EU te brengen. Zij geven bijvoorbeeld advies over nieuwe wetsvoorstellen van de Europese commissie, maar kunnen ook zelf beleidsmaatregelen voorstellen op basis van hun lokale en regionale ervaringen. Dit comité laat de stem van de regio in Brussel horen.

Op Europees niveau oplossingen vinden voor mondiale uitdagingen

P10 nam tussen 2019 en 2023 deel aan het Europese project Sherpa. In twintig landen werd geëxperimenteerd met verschillende vormen van gezamenlijke ontwikkeling van beleid voor het platteland. Het platteland is cruciaal voor het oplossen van mondiale uitdagingen op het gebied van klimaat,

energie, wonen, landbouw, natuur en biodiversiteit. Bij elk experiment ging het om een dialoog met meerdere groepen, waaronder inwoners, belangengroepen en ondernemers.

EU, EWRC2023

Onderzoeken wat er nodig is om dorpen leefbaar te houden

Momenteel is Heleen Huiskamp van de gemeente Berkelland namens P10 projectleider van de Nederlandse inbreng in het project Granular. Samen met onder anderen hoogleraar Inclusieve Plattelandsontwikkeling aan de WUR, Bettina Bock, wordt op Europees niveau onderzocht wat er nodig is om dorpen op het platteland leefbaar te houden. Zo ontstaat er een 'beleidswijzer' voor gemeenten over basisvoorzieningen in landelijke gebieden. Tijdens de 22ste European Week for Regions and Cities wordt op 9 oktober een Participatielab over dit onderwerp gehouden in Brussel.

Het Rural Pact

We werken samen met Ben van Essen (lid van de Rural Pact Coördination Group), de VNG, IPO, LNV en organisaties zoals de Landelijke Vereniging Kleine Kernen aan de uitwerking van de Nederlandse invulling van het Rural Pact. Dit pact heeft als doel de stem van plattelandsgebieden te versterken en ze op beleidsagenda's te zetten door middel van netwerken, samenwerken en wederzijds leren. Voorbeelden uit Ierland en Finland, waar een gecoördineerd landelijk plattelandsbeleid bestaat, bieden inspiratie om negatieve trends, zoals geconstateerd in het rapport van 'Elke Regio Telt!', gezamenlijk op te pakken met inwoners en overheden.

Elk bestuurslid in het Dagelijks Bestuur (vijf leden) is verantwoordelijk voor een programmalijn, ondersteund door een programmacoördinator uit hun gemeente. De coördinator leidt ook de werkgroepen. In deze krant delen de coördinatoren Jos Struik en Eric Caspers hun persoonlijke visie op de thema's wonen en gemeentefinanciën, waar hun werkgroepen inhoudelijk mee bezig zijn. In totaal zijn er binnen de P10 twaalf werkgroepen actief.

De 30% sociale huuropgave voor plattelandsgemeente

Jos Struik is binnen de P10 voorzitter van de werkgroep Wonen. Hij pleit voor een woningvoorraad die beter moet aansluiten op de woonwensen van onze inwoners, met passende woonruimte voor zowel jong als oud. In dit artikel geeft Jos zijn persoonlijke kijk op de woonopgave:

“Als plattelands-gemeenten staan we voor een complexe woonopgave: we moeten nieuwe woningen bouwen, bestaande kernen herstructureren en de huidige woningvoorraad verduurzamen, rekening houdend met het grote aandeel eigen woningbezit. Om de sociale structuur te behouden en te versterken, is een vitale en aantrekkelijke woonomgeving van groot belang.

Meer lokale ruimte vanuit de overheid

Met de verplichting voor minstens 30% sociale huurwoningen bij nieuwbouw wilde de voormalige minister De Jonge gemeenten, en met name woningcorporaties, aansporen om meer nieuwbouw te realiseren. Zo wilde hij onder meer inwoners met speciale behoeften sneller helpen, omdat deze groep doorgaans moeilijk aan een woning komt.

Ook het nieuwe kabinet heeft de ambitie om het woningtekort zo snel mogelijk

terug te dringen. Een belangrijk onderdeel van het hoofdlijnenakkoord is de nieuwbouw van 100.000 woningen per jaar, waarvan minimaal 30% sociale huur moet zijn. Door middel van gebiedsgerichte differentiatie willen zij gemeenten meer lokale ruimte geven. Daartoe wordt het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting aangepast. Voor ons als plattelandsgemeenten is dit het moment om hierop te anticiperen.

Het krimpende voorzieningenniveau is één van de uitdagingen

Inwoners met speciale behoeften doen in de regel vaker een beroep op ondersteuning, zorg en/of een uitkering. Dit voorzieningenniveau staat, zoals ook eerder in deze krant aangegeven, onder druk. Bovendien bestaat het merendeel van de woningen in plattelandsgemeenten uit (particuliere) koopwoningen, waardoor voor de sociale huurvoorraad in veel gevallen nieuw gebouwd zal moeten worden.

Daarnaast bestaan er grote verschillen tussen de kernen in plattelandsgemeenten. Niet alleen kan en mag er op de ene plek meer gebouwd worden dan op een andere, ook het voorzieningenniveau in de kernen of in de buurt kan behoorlijk verschillen. Op provinciaal niveau wordt bepaald waar en hoeveel er mag worden gebouwd. De enige plekken waar echt buiten het stedelijke gebied mag

worden gebouwd, zijn in een bestaand uitbreidingsgebied met de bestemming 'wonen'.

Keuzes maken voor de toekomst

Het Rijk en de provincie hebben elk een eigen kijk op de bouwopgave. Waar het Rijk aanstuurt op zoveel mogelijk bouwen om aan de woonbehoeften te voldoen, wordt op provinciaal niveau soms meer ingezet op het behoud van natuur- en landschapswaarden. Dit kan plattelandsgemeenten belemmeren in het voldoen aan de landelijke opgaven. Een voorbeeld: in de nieuwe Woonvisie van Hollands Kroon is 30% sociale huur bij de

nieuwbouwplannen opgenomen. Bij plannen voor één of twee woningen geldt deze regel niet, maar bij drie woningen of meer wel. Voor ontwikkelaars is het vanuit economische overwegingen vaak niet interessant om in kleinere kernen woningen toe te voegen; zij willen graag in grotere hoeveelheden bouwen.

Het is hoe dan ook belangrijk dat per kern wordt beoordeeld wat gewenst en passend is. De aanwezigheid van voorzieningen moet hierbij worden betrokken. De norm van 30% sociale huur vormt een uitdaging, vooral door de keuzes die in onze plattelandsgemeenten gemaakt moeten worden.

Woonrends in de P10 gemeenten

Net als in de rest van Nederland is er in de P10- en K80-gemeenten sprake van een gespannen woningmarkt. Het is voor verschillende doelgroepen, veelal starters maar ook ouderen, lastig om een beschikbare en/of betaalbare (huur)woning te vinden. De grootste knelpunten zijn er voor de jonge starter en de 65-plusser. De jonge starter zoekt een betaalbare woning, terwijl de 65-plusser een levensloopbestendige woning zoekt om langer zelfstandig te kunnen wonen. Beiden blijven het liefst wonen in de eigen gemeente. Daarnaast zijn er andere doelgroepen zoals arbeidsmigranten, statushouders (asielzoekers met een verblijfsvergunning) en mensen die uitstromen uit 'beschermd wonen'. Veel P10-gemeenten kennen een lagere woningdichtheid, wat betekent dat in de meeste wijken en buurten een individuele warmtevoorziening (bijvoorbeeld all-electric) noodzakelijk zal zijn. Veel inwoners staan dan ook voor de opgave van een forse investering in de verduurzaming van hun woning.

In de P10-gemeenten nemen naar verwachting tot 2050 de bevolking en het aantal huishoudens gemiddeld genomen af. Wel neemt het aantal eenpersoonshuishoudens naar verwachting toe, terwijl het aantal meerpersoonshuishoudens afneemt. Deze prognoses, samen met de verwachtingen ten aanzien van gezinsverdunning, vergrijzing, ontgroening, migratie e.d., én de ontwikkelingen op de woningmarkt, zijn omgeven door (grote) onzekerheidsmarges. Dit maakt structureel beleid lastig en leidt tot toenemende aandacht voor tijdelijke, flexibele en duurzame woonoplossingen. De gespannen woningmarkt en de alsmaar veranderende vraag vereisen veel creativiteit. Gelukkig bestaan er in de P10-gemeenten volop voorbeelden van innovatieve aanpakken - zoals tiny houses, kangoeroewoningen, meergeneratiewoningen en woningsplitsing - die antwoord (moeten) geven op de bestaande (en toekomstige) uitdagingen.

Bron: Trendstudie voor P10- en K80-gemeenten, Platform 31, maart 2023)

Structurele financiering voor gemeenten essentieel

Eric Caspers is programmacoördinator bij de P10 vanuit Sociaal Domein en voorzitter van de werkgroep Gemeentefinanciën. Hij pleit voor voldoende structurele middelen voor grote plattelandsgemeenten. In dit artikel deelt Eric zijn persoonlijke visie:

“Een belangrijk onderwerp binnen het landelijke P10-programma ‘maatwerk platteland’ is financiën. Financiën zijn vanzelfsprekend van belang voor alle gemeenten, maar voor P10-gemeenten is dit onderwerp extra relevant. Deze gemeenten beschikken namelijk over een groot grondgebied zonder een dragende kern die de ontwikkelingen op het platteland kan opvangen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) verricht al veel inspanningen op het gebied van financiën voor de gemeenten. Dit roept de vraag op; moeten we ons als P10 dan nog wel bezighouden met gemeentefinanciën?”

Regio Deal werkt niet altijd

De voorzieningen op en voor het platteland staan onder druk. Voorbeelden genoeg. Zoals de wegtrekkende rijksdiensten, de verschraving van het openbaar vervoer en een afname van huisartsen en tandartsen in landelijke gebieden. Ook het primair en voortgezet onderwijs staat vaak onder druk door lage leerlingenaantallen en noodgedwongen samenvoegingen en de afstand tot beroeps-, hoger of universitair onderwijs is vaak groot.

Ook het verenigingsleven en de sport en cultuur staan onder druk. Deze problemen weerspiegelen zich in demografische ontwikkelingen zoals vergrijzing en ontgroening in de landelijke gebieden.

Het instrument van de Regio Deals biedt geen oplossing voor deze kwesties. De gedachte achter de Regio Deal is om een activiteit of ontwikkeling die al sterk is, verder te versterken. Als een plaats of regio profiteert van deze extra impuls, zouden ook omliggende of naastgelegen gebieden hiervan de vruchten moeten plukken. In de praktijk blijkt dit echter niet altijd te werken. Het rapport ‘Elke regio telt!’ bevestigt dit. Daarom wordt er nu hard gewerkt aan een nieuwe beleids- en investeringslogica.

Beleidsvrijheid inzetten

Veel van de voorzieningen op het platteland worden bekostigd vanuit het gemeentefonds, zoals: de hulp in het huishouden, de inzet van vervoersmiddelen en de onderwijshuisvesting. Van de grootste kostenpost, bestaande uit een algemene uitkering per gemeente - gebaseerd op factoren zoals het aantal inwoners, de oppervlakte, de bodemgesteldheid en andere algemene kenmerken - worden de zwaarte en omvang per gemeente bepaald.

In de afgelopen jaren hebben de verschillende ministeries steeds vaker gebruikgemaakt van specifieke uitkeringen voor bepaalde uitvoeringsstaken. Hierdoor komt de gemeente steeds vaker in de rol van opdrachtnemer en uitvoeringsorganisatie. De gemeente, als democratisch lokaal bestuur, zou ook beleidsvrijheid moeten hebben. Deze

beleidsvrijheid zou moeten voortkomen uit democratische besluiten die rekening houden met specifieke en lokale omstandigheden.

Het financieel ravijn

Op dit moment is er sprake van onvoldoende structurele bekostiging voor de gemeenten vanuit het gemeentefonds. Veel gemeenten vullen dit tekort zelf aan. Door bijvoorbeeld gebruik te maken van specifieke uitkeringsregelingen. met als doel voldoende middelen hebben voor de uitvoering van gemeentelijke taken en om begrotingstekorten te vermijden. Het probleem hierbij is dat voor reguliere taken steeds incidentele middelen worden aangevraagd, waarbij het onzeker is of deze aanvragen worden toegewezen.

Voor een gezonde financiële verhouding moeten gemeenten op structurele wijze van voldoende financiën worden voorzien. Pas dan kunnen de uitvoeringstaken die vanuit het Rijk zijn overgedragen, de zogenoemde medebewindstaken, goed worden uitgevoerd.

Daar hoort een passende beleidsvrijheid bij om in te spelen op de lokale situatie, maar daarvan is nu geen sprake. Dit probleem wordt ook wel het 'financieel ravijn' genoemd, en zal voor de meeste gemeenten in 2025 en 2026 het meest nijpend zijn, maar ook daarna is het noodzakelijk dat er voldoende structurele middelen in het gemeentefonds komen.

Hou rekening met plattelandskenmerken

Aanvullend op de inzet van de VNG streeft de P10 ernaar dat er voldoende specifieke kenmerken voor grote plattelandsgemeenten in de bekostigingssystematiek van het gemeentefonds worden opgenomen. Op deze manier wordt rekening gehouden met de plattelandskenmerken en het ontbreken van dragende kernen. Voor onze P10-gemeenten is het van groot belang om te zorgen voor voldoende structurele middelen, zodat de gemeentelijke taken goed kunnen worden uitgevoerd."

De P10 streeft ernaar dat er voldoende specifieke kenmerken voor grote plattelandsgemeenten in de bekostigingssystematiek van het gemeentefonds worden opgenomen.

Naar een lokale invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied

Nationale opgaven voorzien van een lokale identiteit

Er komt veel af op het landelijk gebied. Het Rijk ontwikkelt beleid voor onder andere energietransitie, woningbouw, natuur, defensie, bos, water & bodem, klimaatadaptatie en natuurlijk ook voor landbouw en voedselvoorziening. Voor natuur, milieu en waterkwaliteit gelden bovendien strikte Europese en nationale wet- en regelgeving.

Alle sectorale opgaven – en de toepassing van de wetten – komen samen in lokale gemeenschappen, elk met een eigen identiteit. ‘Elke regio telt’ betekent voor de P10-gemeenten dat de grote maatschappelijke opgaven in elk gebied verschillend uitpakken. Wij vragen ruimte om de gebiedseigen kenmerken, de mensen en de gemeenschappen bij deze grote opgaven te betrekken. Zo werken wij aan sociale cohesie, leefkwaliteit en perspectief voor bewoners en bedrijven in ons landelijk gebied.

Van beleid naar uitvoering

De uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is vooralsnog ‘on hold’ gezet. Het nieuwe kabinet werkt aan de uitwerking van het Hoofdlijnenakkoord, en de financiering is onduidelijk.

De P10-gemeenten pleiten voor een gebiedsgerichte aanpak om in te spelen op de uiteenlopende kenmerken van de gebieden en om draagvlak van onderop te organiseren. De inzet van de samenleving is namelijk cruciaal voor alle opgaven in ons land. Daarvoor is het volgende nodig:

- 1)** Speelruimte voor gemeenten om samen met de lokale gemeenschappen op een bij elk gebied passende wijze invulling te geven aan NPLG-doelen. Stel ons in staat om daarbij combinaties te maken met lokale maatschappelijke en economische doelen.
- 2)** Langjarige beleidsmatige én financiële zekerheid waarmee wij zonder schotten tussen regelingen – met elk een eigen set aan voorwaarden – doelgericht in de gebieden aan de slag kunnen.

Initiatieven en koplopers willen we belonen en hen niet langer laten wachten. Door de energie van onderop te benutten, kunnen we voortgang boeken. We willen in gesprek over instrumenten die werken, zoals een regionaal (gebieds)fonds, zoals genoemd door het College van Rijksadviseurs in zijn manifest uit 2023, en over het verkrijgen van uitvoeringskracht voor noodzakelijke gebiedsprocessen. En een antwoord vinden op de vraag hoe de ruim 40.000 hectare agrarische grond in de zogenoemde BZK-portefeuille hierbij een rol kan spelen.

Terugblik op de P10-zomersessie

Een fragment uit de speech van voorzitter Ellen Nauta:

"(...) Mensen, we leven eind mei en we hebben een vers regeerakkoord. We hebben zelfs bijna een nieuw kabinet. Het hoofdlijnenakkoord ligt op tafel en de afgelopen weken hebben vakbonden, landbouworganisaties, de politie, de zorg en ook de gemeenten laten weten wat ze ervan vinden. Als P10 hebben we dat natuurlijk ook gedaan. Ik neem u daar graag nog even in mee.

Allereerst zijn we blij met de aandacht voor de regio. Die aandacht is hard nodig om de neerwaartse spiraal van verschraling in landelijke gebieden te stoppen. Het is terecht dat de regio een expliciete plek heeft gekregen in het hoofdlijnenakkoord. Dat de bereikbaarheid van het landelijk gebied bijvoorbeeld wordt verbeterd door het busvervoer tussen dorpskernen op het platteland te versterken, is voor ons een belangrijk punt om de leefbaarheid van het platteland te versterken.

Ook het voornemen te investeren in

structurele samenwerking met de regio is heel positief. Zoals het in het hoofdlijnenakkoord staat: "(...) De bestaande regiodeals worden in overleg met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en decentrale overheden uitgebouwd tot strategische investeringsagenda's met afspraken over wonen, bereikbaarheid, onderwijs en economie."

De prominente aandacht voor de regio is een mooie eerste stap in de richting. Maar nu begint het pas. Het is van groot belang dat het nieuwe kabinet bij de uitvoering van beleid op andere terreinen rekening houdt met de effecten voor mensen in het hele land. Ook in de regio. Niet zelden pakt beleid in de regio anders uit vanwege bijvoorbeeld grotere afstanden, minder voorzieningen of andere behoeften. Ik pleit er daarom hartgrondig voor dat gemeenten nauw betrokken worden bij de uitwerking van de voorstellen uit het hoofdlijnenakkoord. Zij staan het dichtst bij inwoners. Ook voor inwoners moet het kabinet zich maximaal inspannen om mee te praten, mee te doen en zelf te doen op onderwerpen die hen direct raken en die ertoe doen. (...)"

Benieuwd naar de hele speech?

[!\[\]\(dd161862f9164df98f62b726e9846241_img.jpg\) Klik hier of scan de QR-code](#)

Hoe kijkt wethouder Wilko Pelgrom terug op de dag?

Een dag georganiseerd door zijn gemeente. Een dag vol trots en eer. Een dag waarop de verbinding duidelijk voel- en zichtbaar was. Pelgrom: *'het bindt ons dat we allemaal deel zijn van het platteland'*. Met daarbij een mooie algemene ledenvergadering waar Arne van Hout, directeur-generaal Openbaar Bestuur en Democratische Rechtsstaat bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken, bij aansloot. Van Hout trapte eerder op de dag de zomersessie af samen met burgemeester Marja van der Tas en P-10 voorzitter Ellen Nauta.

Wat Pelgrom het meest is bijgebleven? De samenhang. De verbinding tussen de verschillende gemeenten. 'Samen geven we een buitenstaander het gevoel dat we elkaar goed kennen'. Met als kers op de taart: de afsluiting van Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid Eric van der Burg. Iemand die belangrijk werk verricht en ondanks alle tegenslagen toch vol energie door blijft gaan: "Dat is iets dat inspireert".

Ook is het fijn om te weten dat we op elkaar kunnen terugvallen, aldus de wethouder. 'We hebben een goede lobby ingezet en worden steeds meer gezien en herkend.' Dit maakt dat het volgens Pelgrom de moeite waard is om lid te zijn van P10.

En wat hij over de dag zelf zei: **"prachtig!"**

WINTERSESSIE

Zet u 'm in de agenda?

P10 organiseert op woensdag **4 december 2024** de Wintersessie. Ook dit jaar staat er weer een verrassend en divers programma voor u klaar. We bespreken onder andere de uitwerking van het regeerakkoord, toerisme als middel voor een vitaal en leefbaar platteland, en onze samenwerkingen in Europa. Daarnaast maken we bekend wie de titel 'P10 Voorvechter van het Platteland' ontvangt tijdens de uitreiking van de Henk Aalderink Prijs 2024, en is er zoals altijd volop gelegenheid om bij te praten.

Dit jaar zijn we blij aan te kondigen dat we deze editie mogen organiseren op de sfeervolle locatie Parc Spelderholt in Beekbergen. **Houdt u deze datum ook alvast vrij?** Het belooft een prachtige dag te worden!

Colofon

Krant van het Platteland is een digitale uitgave van P10

Jaargang 4 - nummer 8 - september 2024

Copyright © 2024 P10

Redactie: Tom Schooltink, Eva Klein Brinke, Jaël Huijboom, Lydia van Santen, Simone La Brijn, Betty Sibbel en Simone Heuvelman.

Vormgeving en lay-out: Buro Open

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

DE KRANT VAN HET PLATTELAND

nummer 8 - september 2024

www.p-10.nl